

»Pred menoj je bila miza, na njej pa pištola«

Župnik v Prvačini STANKO SIVEC je letošnji biseromašnik. Po vojni je doživel hudo preganjanje.

SUŽNJI V LITOSTROJU

S tramvajem smo se peljali do Šentvida nad Ljubljano, nato smo šli v taborišče Litostrojo. Znašli smo se v razmerah, kot so bile v nemškem taborišču. Kaznovali so nas administrativno. V Litostroju nas je delalo okoli 800. Šef taborišča je bil Perčič iz Gorenjske. Mene so dodelili v šesto četo, ki je bila sestavljena iz mladih moških od osemnajst do petindvajset let. Opravljali smo najtežja dela. Kopali smo gramoz, ga sejali in prevažali s samokolnicami. Prvih štirinajst dni sem imel roke vse krvave, obvezane z robci. Delali smo deset ur. Največji obrok je bil 600 gramov koruznega kruha. Zjutraj smo dobili 'kavo'. Opoldne smo imeli srečo, če je bil kak fižol.

Delovne razmere so bile zelo hude. Pazniki so nas budno spremljali. Prosti čas smo imeli samo ob nedeljah popoldne. Dopoldne smo morali opravljati kakšno drugo delo. Eden najhujših dogodkov se je zgodil 4. septembra 1949. Naša četa je šla delat zunaj taborišča, to je imelo žične pregrade, kot nemška taborišča, s stražarskimi stolpi. Okoli taborišča je bil jarek z vodo, ki je bil podoben nekdanjim obrambnim jarkom okoli gradov. Morali smo poglobljati ta jarek. Ko smo prišli nazaj v taborišče, je morala naša četa po kosilu 'na krug'. Tam nam je poveljnik očital, da si je nekdo zunaj, ko smo delali pri jarku, upal pozdraviti nekega civilista. Dobili smo kazen: štiristokrat 'lezi, diž se'. Verjetno so nas s tem hoteli opozoriti, kaj nas čaka, če bomo storili kakšen prekršek, npr. govorili s civilistom ali skušali uiti, kajti eden je tudi ušel.

V TACNU

Čez nekaj časa so nas nekaj izbrali, da smo šli v Tacen, v gradič Rocen. Bilo nas je 27 in za nas so pred tem trije sodno kaznovani pripravili dve baraki. Kasneje, oktobra, je prišla druga skupina iz Šternala pri Ptuj, v njej pa so bili skupaj sami ljubljanski pravniki. Tudi v Tacnu smo delali deset ur. Zelo se je mudilo z obnovo stavbe, ki je bila namenjena za šolo udbovcev. Ko se je bližal 29. november, ko je bilo odprtje, se je mudilo in smo morali hitro ometati fasado. Zakaj, me je opozoril en električar iz Štajerske. Rekel mi je, da so po zunanji steni napeljene žice iz obednice v eno sobico zgoraj. Prisluškovali so najbolj zvestim. Bilo je leta 1949 in že takrat smo videli, kako delujejo. 29. novembra, ko je bila velika slovesnost, smo videli, da imajo vse in niso lačni. Ob stavbi so skopali eno jamo, da so tja metali odpadke od hrane. Bilo je zelo težko, da smo, ko smo po deseturnem delu prišli v barako ... Miličniki so delali z nami kot pes z mačko. Ko smo zjutraj šli na delo, je paznik, neki Kette, v začetku je bil dober, potem se je spremenil, dal na gong znamenje, da moramo v zbor pred barako. Če se mu je zdelo, da nismo bili dovolj hitri, nas je po pet-ali šestkrat poslal nazaj v barako in potem smo morali hitro nazaj ven. Hitro smo morali teči po stopnicah in včasih je kdo padel. Enkrat je bilo zelo ponižujoče. Upravnik je bil Alojzij Teropčič iz Dolenjske. Morali smo na dvorišče, se postaviti v dve vrsti drug proti drugemu in scati drug proti drugemu. Potem smo morali leči na tla. Ker sem glavo držal malo nad tlemi, mi je Teropčič stopil na tilnik.

Ko sem šel po enem letu iz Tacna domov, mi je Teropčič rekel, naj pustim

**ŽELEL JE, DA BI
PUSTIL TEOLOGIJO
ALI VSAJ SODELOVAL
Z NJIMI.**

ste pokorni nekomu, ki živi izven naše države, in to ni prav.«

ZAPRT V TOLMINU

»Leta 1949 je bil v Tolminu obsojen naš /z Livka/ župnik Jožko Kragelj na smrt z ustrelitvijo. Takrat sem bil doma, saj so bile počitnice. Ko ga je obiskala v zaporu mama, ji je dal listič, da bi se Livčani zavzeli zanj, saj jih je pod nacizmom veliko rešil smrti. Listič je prinesel cerkovnik meni in mi rekel, naj grem po hišah, da podpišejo, če tako mislijo. Po dnevu ali dveh me je prišel zgodaj zjutraj 'obiskat' miličnik in moral sem z njim v Tolmin na Udbo. Dali so me v kletni bunker. Tam je bil Jožko Kragelj zaprt šest mesecev, od aretacije do obsodbe. Na steno je z nekim ostrim predmetom narisal livško cerkev. Tja so me dali, sicer samo za nekaj ur, da bi me prestrašili, da bi popustil. Štirinajst dni se ni nihče zmenil zame. Potem me je zasliševal šef Udbe Gorazd Žmavc, pritiskal name, vendar nisem popustil. Spraševal me je, kakšnega mišljenja je kdo. Tudi on je želel, da bi pustil teologijo ali vsaj sodeloval z njimi.

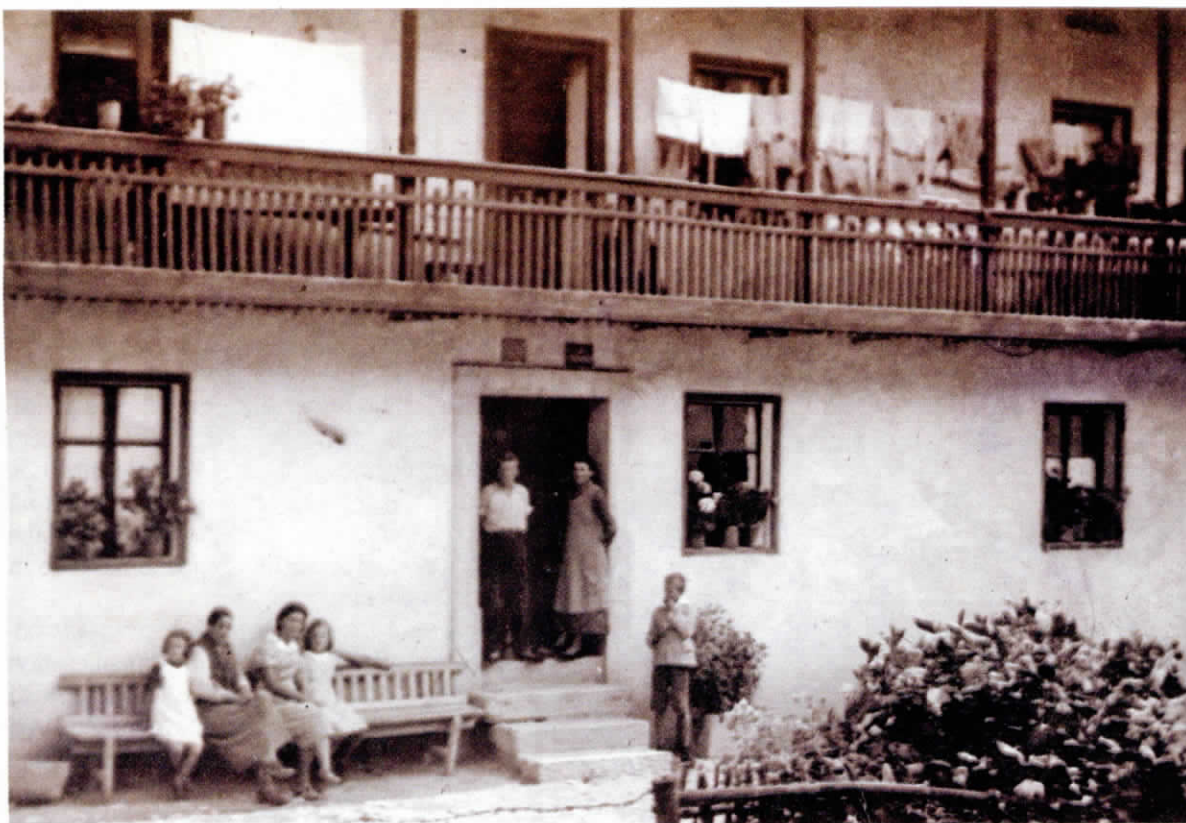
Nekega dne so me izpustili. Vesel sem se odpravil proti domu, nisem čakal avtobusa proti Kobaridu, ki bi peljal šele zvečer. Prišel sem do Pršeta, tam je danes krožišče proti Volčam, ko je za menoj pritekel miličnik in rekel, da moram nazaj na Udbo, da bom nekaj podpisal. Tisti 'nazaj' je pomenil, da so me sicer izpustili, vendar takoj zatem obtožili po nekem členu kazenskega zakona. Spet so me zaprli. Čez nekaj časa je prišel višji udbovec iz Ljubljane (morda je bil Zdenko Roter) in me nekaj spraševal. Začutil sem, da bo to 'malo sumljiva reč'. Čez nekaj dni so me zgodaj zjutraj zaprli v zapor. V celici sta bila že Milan Hvala s Slapa ob Idriji in fant z Žage, star sedemnajst let. Naslednji dan nas je zgodaj gнал miličnik na železniško postajo na Mostu na Soči in z vlakom v Ljubljano.

Stanko Sivec se je rodil leta 1926 na Livku. V družini je bilo šest otrok, trije bratje in tri sestre. Oče je umrl, ko je imel najstarejši brat enajst let. Življenje je bilo težko, ker ni bilo očeta. Od leta 1939 do 1940 je bil v semenišču v Gorici, med letoma 1940 in 1943 pa v Castelleriu pri Vidmu. Leta 1943 so se vrnili v Gorico. Junija 1947 je končal maturo in oktobra je s skupino sošolcev prišel v Slovenijo, v Ljubljano. Ker niso znali dobro slovenščine, so imeli ob koncu semestra pri izpraševanju težave. Po eni strani so bili veseli, da so v Ljubljani, po drugi strani pa so začutili pritisk »od zgoraj«, od Udbe.

»Že kmalu na začetku šolskega leta nas je ravnatelj teološke fakultete Janez Fabijan poklical na fakulteto in nam na svoj način priporočal, pod pritiskom 'od zgoraj', naj se vpišemo v mladinsko organizacijo, da bomo deležni ugodnosti in tudi hodili na delovne brigade (akcije),« se Stanko Sivec spominja začetkov v Ljubljani. »Vpisali smo se v to organizacijo, ampak kmalu potem smo se izpisali, ker smo zvedeli, za kaj gre. O tem smo se pogovarjali z ljubljanskimi kolegi, vendar so bili med njimi takšni, ki so bili med nas poslani kot sodelavci Udbe, eni pod pritiskom. Primorski študentje smo bili trdna ekipa. Izpod fašizma smo prišli z dežja pod kap in počasi smo začeli spoznavati razmere v Sloveniji in Jugoslaviji. Doživeli smo sodne procese in množico ljudi, ki je protestirala pred sodiščem. Prišli so tudi pod semenišče in pod nami kričali. Po semenišču so metali kamenje in počutili smo se kot ptički v kletki, zunaj pa so bili sokoli in takšne ujede. Velikokrat smo imeli negativne občutke. Leta 1948 in 1949 je vsak večer kakšen izmed nas manjkal pri večerji. Klicali so nas na Udbo. Tudi mene. Zasliševal me je Zdenko Roter in me nagovarjal, naj zapustim teologijo ali sodelujem z njimi. Udrihal je po papežu, češ: Imate ga za super bitje, suženjsko

Nova maša Stanka Sivca na Livku 31. julija 1955. Na levi stara mama, ki je imela 14 otrok in doživela sto let. Mama mu je umrla malo pred tem pomembnim dogodkom.

Rojstna hiša
Stanka Sivca v
Golobih pri Livku.
Stane stoji desno
od vrat, star
12 let.

vse, da ne pridem za kaj v zapor. Rekel je, naj pustim »te kvante«, grem drugo pot, študiram drugo, ker potrebujemo zdravnike, itd.

UDBOVCI V SEMENIŠČU

Tisto leto nisem smel poslušati predavanj na fakulteti. Bil sem v Ljubljani in študiral privatno v bogoslovju, drugi so šli poslušat predavanja na fakulteto, jaz pa sem moral ostati v semenišču. Leto je prešlo, jaz nisem smel na predavanja. Bilo je konec šolskega leta junija 1951, ko smo imeli izpite. Neki dan smo imeli prosto vse popoldne in smo lahko šli na daljši izlet, na primer na Šmarno goro. Tisti dan so prišli udbovci, zaprli semenišče, nas nagnali v Jožefovo dvorano, v sobi vsakega posebej zasliševali in v sobah vse preiskali. Jaz sem nekaj dni prej prejel pismo od bogoslovca Danila Cimpriča, naj pozdravim Škofa in še koga, nič sumljivega, samo pozdrave. Pismo so našli in to je bil razlog, da so me aretirali. Pismo ni bilo obremenjujoče, vendar so tiste tedne pred tem na Kobariškem aretirali župnika Ivana Kobala v Kobaridu, Klinkona v Libušnjah, župnika Marca v Drežnici in župnika v Logu pod Mangartom. To nam je povedal župnik Mirko Žakelj, ki nas je prišel obiskat pred mojo aretacijo. Vključili so me v to skupino, ki je bila obtožena špijonaže. Vsi smo bili ob meji. Žmavc, ki je hotel izboljšati kariero, je usmeril vse topove proti duhovnikom. Pred našim procesom je bil Jožko Kragelj in potem še Češornja iz Drežnice obsojen na več let.

PREISKOVALNI ZAPOR

Preiskovalni zapor v Ljubljani, na Poljanskem nasipu, v prisilnih delavnicah, je trajal devet mesecev, od junija 1951 do marca 1952. Zasliševali so samo ponoči, od polnoči do enih ali treh, eno uro ali dve. Na Brezmadežno leta 1949 sem imel dvakrat ta 'obisk', ker je bila akademija glavni praznik bogoslovja. Zasliševalec je bil verjetno Zdenko Roter, vendar nisem povsem gotov, podpisoval se je kot Jan. Po štirih mesecih preiskovalnega zapora se ni nikamor premaknilo. Ko sem po štirih mesecih prišel v sobo, ponoči, je bila pred menoj miza, na eni strani pištola, voda in kup listov. Zasliševalec je rekel, naj sedem, listal je po tistih papirjih in se čudil, kaj vse sem pred tem naredil. Rekel mi je, da zdaj ne bo deset, petnajst, zdaj bo dvajset, trideset let zapora, kajti zdaj da so dobili pravo pot in odkrili, kaj vse sem 'našpilal'. Takrat me je pograbil smeh, saj sem vedel, da nič ni

bilo res ne prej ne zdaj, ko naj bi 'nekaj dobili'. Kar sapo mu je vzelo. Tisto noč me je začel spraševati, od kod sem, itd., kot da sem prišel v zapor pred eno uro.

Vsak dan smo šli na dvanajstminutni 'sprehod' na notranje dvorišče, vendar v skupini nikoli ni bilo katerega od teh iz naše skupine. Sedem mesecev sem bil v samici, vendar ne stalno. Dali so me tudi v sobo z drugimi. Enkrat v celico z enim fantom iz Maribora, ki so ga na meji obstrelili v prsi, in sem skrbel za njega, dajal sem mu jesti. Drugič sem prišel v večjo sobo, v kateri je bil zdravnik Vladimir Kresnik, ki je pozneje odšel v Švico in bil tam v nekem raziskovalnem inštitutu. Bil sem še z drugimi, eden je bil Alojz Cuznar iz Kranjske Gore, sorodnik Francija Petriča. Ta je med vojno sabotiral na železnici in so ga Nemci zaprli v Begunjah. Povedal mi je, da so ga eno jutro gnali na dvorišče, kjer so streljali zapornike. Zavezali so mu oči, in takrat, pravi, 'je vse šlo od mene', slišal je strele, mislil je, da je mrtev, vendar so ga le trpinčili, da bi tako laže kaj izvedeli od njega. Po vojni je bil spet zaprt, ker naj bi imel neke stike s tujino.

SOJENJE V TOLMINU

Bližala se je obravnava, tisto leto, 1952, je bila huda zima. Sojenje v Tolminu se je zavleklo v en mesec. Peljali so nas sedem, pet župnikov, mene bogoslovca in organista iz Kobarida v Tolmin, kjer so nas spravili v zapor. Tiste dni smo dobivali boljšo hrano, tudi meso. Sodelili so nas tam, kjer je zdaj Tolminski muzej. Sodnik je bil Sartori, ki je pred tem obsodil tudi župnika Kraglja, javni tožilec pa Bajc. Ko smo prišli v dvorano, sem po devetih mesecih 'preiskave' šele zdaj prvič videl soobtožene. Po prebrani obtožnici so zadržali glavnega obtoženca Ivana Kobala, župnika v Kobaridu, ostale pa so vrnili v zapor. Kaj se je dogajalo, ne vem, ker so me držali v popolni osami.

Obravnava je trajala ves teden. Prav na moj rojstni dan, 19. marca, smo bili obsojeni. Glavni obsojenec Ivan Kobal je dobil osemnajst let strogega zapora, s prisilnim delom, z odvzemom vsega premoženja in državljskih pravic. Ivan Hlad, doma iz Vrhpolja, župnik v Logu pod Mangartom, je dobil šestnajst let zapora. Druga dva sta dobila deset let, Marc ter Klinkon devet let, kaplan v Solkanu Robert Zadnik pa eno leto in pol. Jaz sem dobil tri leta in pol. Prva dva obsojenca sta bila v zaporu skoraj deset let. Ostali od pet do sedem let.

ZAPOR

Potem smo prišli vsi nazaj v Ljubljano. V zaporu sem bil od 18. marca do začetka naslednjega leta in nisem bil zaprt z ostalimi. Mene so dali v samico. Po nekaj dneh so dali v mojo sobo še organista Ludvika Šturma. Čez nekaj dni je prišel v sobo višji udbovski oficir in začel govoriti, kakšna bo nova mladina v socialistični državi: svobodna, svoje misli bo lahko povedala, ne pa tako kot mi, ki smo imeli svoje internate, kjer se je marsikaj dogajalo.

Čez nekaj časa so me dali na Žale, kjer so se gradili bloki za udbovce. Tam sem po dolgem času prišel v svojo družbo, kjer sem dobil pogum in šel tudi k spovedi. Tam je bil tudi najstarejši zapornik Nace Škoda, ki je bil potem župnik na Bledu. Dela so šla proti koncu, duhovniki so dobili več nagrad, ker so bili marljivi, češar Udva ni razumela, in na laike smo imeli pozitiven vpliv. Ko so se končala dela na Žalah, so nas spravili nazaj v zapor. Mene na Miklošičevo v skupno sobo, kjer so bili duhovniki iz različnih redov, bili smo kot Cerkev v malem.

Ker nismo imeli ne rožnih vencev ne brevirja, se je zgodilo, da so za 29. november, glavni državni praznik, načrtovali mašo. Po nekem tišem dogovoru so dobili kekse in cvibo/rozine/. Cvibo so dali v posodo, da je fermentirala. Duhovniki niso imeli misala, zato so na toaletni papir s skupnimi močmi napisali mašno besedilo, posvetilne besede, seveda vse v latinščini. Kruh je bil pripravljen (kekse),

prav tako vino. Maševati je smel le eden, to je bil jezuit Prejac.

Načrtovali so obisk Tita v Veliki Britaniji. V tistem času me je poklical zasliševalec in čutil sem, da se nekaj dogaja,

saj je bila klima bolj sproščena. Pripomnil je, ali se bomo kaj videli na svobodi. Odgovoril sem, da bodo vrata odprta noč in dan, pridite, še pogostil vas bom. Za njega je bilo to preveč, saj si je ob tem

OB IZHODU IZ ZAPORA SEM MORAL PODPISATI, DA O TEM NE BOMO NIČ GOVORILI.

Stanko Sivec kot duhovnik v Šempasu (od leta 1956 do 1965).
Levo sestra Slavka in Marica. Marica je bila redovnica usmiljenka,
leta 1947 je odšla v Italijo, umrla in pokopana je v Sieni.

Stanko Sivec, vojak v Kikindi od leta 1953
do januarja 1955.

verjetno mislil, da še nisem popustil in da bom še manj zunaj, na svobodi. Rekel je, da ne bom postal duhovnik. Jaz na to: Da, če je božja volja. On: Nič božja volja, kaj, kaj božja volja! Na koncu sem mu rekel, da tudi če ne postanem duhovnik, Cerkev zaradi mene ne bo propadla. Tudi to mu ni bilo všeč.

Končno je prišel dan izpusta iz zapora, januarja 1953. Prišel je paznik in mi rekel, naj vzamem vse, kar imam, svojo revščino. Ob izhodu iz zapora sem moral podpisati, da o tem ne bomo nič govorili.

VOJAŠČINA

Čakala me je vojaščina. 22. julija 1953, bil je državni praznik, so nas poslali skupino enajstih skozi Beograd in Kikindo. Šli smo skupaj z vlakom, dva dni, in skozi pogovor smo videli, da samo dva nista bila zaprta. Ko smo prišli v Kikindo, so nas postavili v krogu kakor krave, ki jih potem mešetarji ocenjujejo. Tam so določili, v katero četo bomo šli. Oficir se je čudil, kako to, da smo bili vsi zaprti.

Prve dni je bilo v redu. Oficir poročnik je bil kar dober do mene in tudi komandir skupine. Prišel je oficir Kosa in povedal, da sem bil obsojen na tri leta in pol zaradi špijonaže. Med vojaki je to povzročilo reakcijo, kot bi kdo vrgel bombo zraven mene, in en mesec ni hotel noben z mano govoriti. Vojaščine sem se skoraj bolj bal kot zapora. Če bi me nekdo po krivici obdolžil, bi bilo z menoj konec.

Enkrat smo šli v Novi Sad, kjer so preverjali, koliko smo usposobljeni. Mene so poslali kot predstavnika čete. Ko me je tam oficir vprašal, kaj sem, in sem odgovoril, da teolog, me je razumel, da geolog. Začel me je spraševati o 'špilji' v Postojni. Začel sem govoriti o stalaktitih in stalagmitih. Vendar je bil neki oficir pozoren in je razumel, da sem rekel teolog. Rekel je: 'Pa onaj nije geolog, nego pop, teolog.' Začeli so me spraševati o Stepincu, kaj mislim, in prišel sem v hudó zadrego. Zadeve o Stepincu nisem poznal. Rekel sem, če so ga obsodili na osnovi dokumentov, so ga obsodili. Končno je prišel dan osvoboditve, da sem prišel domov. Spet sem pričel študij teologije, ki sem jo že trikrat prekinil.

Stanko Sivec je bil posvečen v duhovnika 29. junija 1955. Prvo službo je dobil v Šempasu leta 1956, od leta 1965 do 1974 je bil na Otlici, v Bovcu do leta 2002, od takrat je v Prvačini. ■

Celoten članek je na www.druzina.si.
Pripravil IVO ŽAJDELA